

Találkozások

A mozdonyvezető

Bodlodozunk a szegedi Rendező pályaudvar mögött, a fűtőházban. De hol már a hajdani fűtőházak gőz- és koromfelhője? Mindenütt, a „fordító sugaraiban” Diesel- és villanymozdonyok, már a motoros is csak fehér holló. Szerelők vizsgálják a hatalmas testű gépeket, egy őszhajú férfi törülgeti fényesen tisztára a halványléc mozdonyt. Közben a felső sínparon befut a budapesti gyors. Később aprócska Diesel, pályavari minden vonatja a villanymozdonyt a fűtőházba. A hatalmas gépről Török Gábor mozdonyvezető int felénk.

— Vége a fordának — mondja, illetve jelenti főnökének. Rövid és katonás párbeszéd zajlik le közöttük. Mivel tolmács nincs, még értek valamit a társalgásból, vasutas nyelven beszélgetnek.

A fiatal mozdonyvezető életmaja elfér egy vasúti menetjegyen. Harminc éve született Szegeden, édesapja is vasutas volt, mérnök-főtanácsos. Semmi meglepő abban, hogy a fiú a vasút-forgalmi technikumban érettségizett, majd a MÁV-nál folytatja pályafutását. Villanymozdonyt vezet. Nagyjából minden nemből van „körülötte”. Nős, van lakásuk az új városnegyeden, hét végi telkük a dorozsmai sziklásos, személygépkocsijuk, egy két éves kisfiuk, az asszony gesztenye. Haja közepesen hosszú, bejussa „lebaszusz”, öltözte a szokásos: farmer és gyanjú pulóver. Anyagi gondjai nincsenek, fizetésével csak mérsékelten elégedett.

A vontatási főzem főnöke mondta: tiz-tizenöt évvel ezelőtt határoztak úgy a vasútnál, hogy a mozdonyvezetést műveitben, tanultabb fiatalokra bízzák.

— Az első feleket közé tartoztam — kezdte a beszélgetést Török Gábor.

— Hogyan kezdődik egy mozdonyvezető pályafutása?

— Előfeltétel az érettségi, éhnyben van, aki a vasút-forgalomban végez, ott is a vasútgépeszeti szakon.

— Azonnal mozdonyos is lehet?

— Halvány mosoly fut át az arcon. Micsoda lakus elképzelés.

— Nem olyan egyszerű a dolg. Bár a technikai évek idején a nyári szakmai gyakorlatokat a fűtőházban végezték: a mozdonyműhelyben, a Diesel-eknél, a vizsgálóknál, ahol gyors, futójavításokat végeztek. Érettségi után hat hónapig műhelyben, hat hónapig mozdonyvezető mellett az utazási ismeretekkel foglalkoztam, majd egy újabb hat hónapos tanfolyam következett, s csak ezután lettem kadett, vagyis mozdonyvezető gyakorlatnok.

— Ön is tanult gőzmozdonyokat vezetni?

— Már nem, akkoriban volt a mozdonypark cseréje, mi már az újakkal ismerkedtünk. A gőzmozdonyok kora lejárt.

Egy pillanatra megsajnálom a hajdani büszkeséget, mire jött az öregeségére. Megfosztották „szárnyaitól”, s feszülő energiája legfeljebb radiátorokat hevíthet. Mint a futóba jött, ki lábát veszti. A Négus testőre jut az eszembe, aki tolószelekből nézi a maratoni versenyeket. De ilyen az élet, hátat fordítunk a legyőzöttnek és tapsolunk a győzőnek. Az új csillagról lépett le Török Gábor is. Neve: V-43, „lóereje” 3000, szülei a Ganz-MÁVAG-ban találhatók.

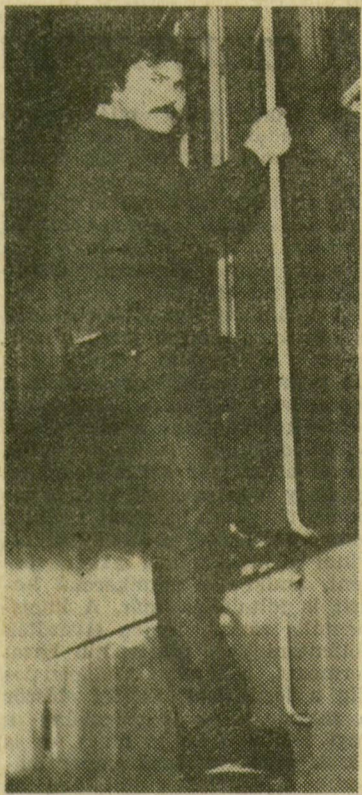
— Emlékszik-e még az első önálló útjára? — terelem vissza a beszélgetést.

— Ha jól emlékszem, akkor egy M-40-es Diesel-elektromos mozdonyt vezettem, s személyvonatot vittem Szegedről Budapestre. Szép volt, de fárasztó is, mert sokáig tartott. Amióta villamosították a fővonalakat, más lett a mozdonyvezető élete is. Ezt a V-43-as-t vezetem. Ennek a mozdonynak a szépsége is figyelemre méltó.

Fölmentünk a mozdony fülkéjébe, s megnéztük a „belsőjét” is. Lenyűgöző és félelmetes, legalábbis a hozzá nem értő embernek.

— Szereti? — kérdelem, de érzem, hogy banális a kérdés.

— A mozdony is csak ember

— mondja —, s ha jó a fordá, nincs semmi gond.

— Mi az a fordá? — kérdelem, hogy tanuljak vasutasul.

— Meghatározott ütemterv szerinti munkaprogram a gépre és a személyzetre — kapom a választ, amely a mozdonyvezetők vizsgáztatásánál is jelest érdemelhet. De további firtatás után kiderül, hogy mi is az a fordá, amelyből van könnyebbnek és nehezebbnek minősíthető.

— Mondjon egy ahezebb fordát.

— Például elindulok Szegedről és fölviszem Budapestre a reggeli gyorsvonatot. Ott ráállítanak a Puskin nemzetközi gyorsra és azt elvontatom Kelebiáig, jobbik esetben csak Kiskunhalasig. Halastól személyvonatot húzok Kiskunfélegyházáig. Ha ezzel letelet a 16 óra, akkor a mozdonyt lezárom és hazajövök és alszom egy nagyot.

— S a könnyebbik eset?

— Délben megyek Budapestre és a 17 óra 05 perckor induló gyorsot hozom le, amely fél tízkor Szegeden van. Ez valóban könnyű fordá.

— Milyen sebességgel gurulnak?

— A főlső vonalon (Cegléd—Budapest) 120 kilométer a sebesség. Az majdnem nyilegyenes pálya.

Sokat és hosszan beszélgettünk a mozdonyvezető munkájáról, a balesetekről, a gyorsaságról. A japán és a francia gyorsvasutakról. Magyarországon nincs távolság, nem is lehetne a feltételek hiánya miatt „japán vasút”, de szükség sincs rá. A gyerekek néha megdöbbennek. Követnek a hógolyóba és pattan a mozdony üvege. Idegesítik a mozdonyvezetőt a sinen átfutkosó emberek. A leghatásosabb gyorsfékezésnél is majd egy kilométert fut a vonat, Török Gábor is hiába fékezett Monornál.

— Milyen hatással van a vezetőre a baleset?

— Embere és esete válogatja. Ha úgy érzi, hosszabb pihenőre mehet.

Az öngyilkosok gyakori „vendégek”. Megbújnak a sinek mellett és onnan ugranak a mozdony elé. Nincs kitérés. Ejjel jobb-e vezetni, vagy nappal? Nappal a táj is látszik, éjjel sötétség van, a lámpák három-négyszáz méterre világítanak.

— Lényegesebb, hogy a mozdonyt, a vonatot lássák.

— Melyik a legjobb mozdony?

— Attól függ, hogy kinek melyik a liblingje. Szerintem a villanymozdony a legkorszerűbb.

— A mai gyerekek vágyakoznak-e a mozdony után?

— Kiskorukban igen sokat, de ahogyan fölcsiperednek lanyhul az érdeklődés. A régi mítosz műlóban van. A mai ifjak nem szívesen vállalják a kööttséget, a szombatot és a vasárnapot, az ünnepeket, amikor dolgozni kell.

— Milyen munka a mozdonyvezetőé?

— Amit leginkább szeretek benne, hogy önálló lehetek. Nagy figyelmet, gyors határozóképeséget, reflexeket igényel. Szép, férfias munkának tartom.

A legények inkább csak énekelik: elől ül a masinista...

GAZDAGH ISTVÁN

Kossuth- emlékek Szegeden

Arany nyakkendőtű miniatűr portréval

Kossuth Lajos személye és Szeged sok szállal kapcsolódott egymáshoz, s úgy vesszük észre, ez a kapcsolat napjainkban is gyarapodik. Eddig tudomásunk volt arról, hogy Kossuth a kiváló szervező és államférfi két alkalommal is megfordult városunkban. Egyik alkalommal 1848. október 4-6-ig, másodsor 1849 nyarán járt itt. Az első látogatásáról részletes ismertetést ad Szántó Imre Kossuth Lajos honvédtoborzó útja Szegeden című cikkében (Somogyi-könyvtári műhely 82/2). Halála után, 1894. április 1-én ezt az alkalmat megörökítő márvány emléktáblát helyeztek el annak az épületnek a falára, melynek erkélyéről Kossuth buzdító, toborzó beszédét elmondta. Halálának 90. évfordulója tiszteletére városunk e táblát megtisztította, újra aranyoztatta betűit, melyek így a járókelőknek is jól láthatóan hirdetik:

„Ezen épület helyén állott régi emeletes erkélyes házban lakott 1848-ik évi október hó 4-6. napjain

Kossuth Lajos, mint a honvédelmi bizottmány elnöke, s a ház előtt elterült »Szabadság téren« egybegyűlt lakossághoz lelkesítő beszédet tartott ezen megszólítással: »Szegednek népe, nemzetem büszkesége, szegény elárult hazám oszlopa!«

Ezt adja hírül a Szegedi Napló 1894. április 1. száma. Ebből tudjuk meg, hogy a ma Victor Hugo utca 6. számot viselő ház akkori tulajdonosa, Juránovics Ferenc indítványozta a tábla elhelyezését, aki egyben az akkori Európa-szállodát is magának mondhatta. A régi ház pedig a Bauernfeld-ház volt. A tábla készítőjét is megörökítették az újságok. Így a Szegedi Híradó 1894. április 1. Hírek rovatában Kossuth-emléktábla Szegeden címmel. Ebből derül fény arra, hogy a tábla carrarai márványból készült Fischer János fiai kőfaragó üzletében, 118 cm hosszú és 75 cm széles méretben.

A második látogatási alkalomról igen szűkszavúan emlékezik meg a Klauzál tér 5-4. számú ház falán levő emléktábla. Többek között megjegyzi, hogy „1849-ben Kossuth Lajos szállása.”

Mindenesetre az 1894. március 20-án bekövetkezett halála után gyors reagálás eredménye lehetett az előző emléktábla elhelyezése április 1-én. Ez is azt mutatja, hogy Kossuthra még mindig figyelték, Kossuth szelleme még mindig élt.

Persze ez a Kossuthhoz fűződő viszony sokszor izléstelen formákat is öltött, amit nem kis mértékben a körülötte kialakult kultusz idézett elő. (Részletesen szól erről a Somo-

gyi-könyvtár Vasváry anyaga) A lexikonok említést tesznek Kossuthról elnevezett amerikai településekről, növényekről (Kossuth-csillag, Kossuth-tóvis stb.), pénzekekről (bankó, dollár). Kossuthról neveztek el indulót, nótát, emlékérmét, kalapot stb. Igen találóan fejt ki a kultusz egészségtelen oldalhajlásait Reznák Erzsébet (Kossuth Múzeum, Cegléd) a Magyar Nemzet 1984. február 10-i számában Egy fénykép története című cikkében. A kultuszhoz tartoztak a látogatók, az együttes fényképezkedések. Gyűjtöttek mindent, ami Kossuthhoz köthető volt, s egy-egy közös kirándulás „ereklyeszerező hadjárathoz hasonlított”.

Múzeumunkban is őriznek ehhez hasonló Kossuth nevéhez fűződő ereklyéket. A személyéhez kapcsolódó tárgyak közül említést érdemel egy asztali kép és egy nyakkendőtű. A Móra Ferenc Múzeum ezenkívül számos bankót, dollárt őriz, valamint egy mellényt, melyet Kossuth viselt, s egy sörszorosót, melynek oldalán Kossuth domborított arcma látható. Az asztali kép Kossuth utolsó éveiben készült fényképet foglal magába, melyet selyemszövet borít — így csak az arckép látszik —, a portrén kívül eső felső részre Kossuth nevét kihímeztek, alsó részén a sírjáról származó babérkoszorú levelei láthatók.

A többi múzeumi tárgy közül kecsességével, egyszerűségével kitűnik a már említett nyakkendőtű. Ennek érdekessége, hogy külföldről került hozzánk ajándékként, s ebben a tüben Kossuth Lajos mikroméretű, üvegre másolt képe látható. Súlyja mindössze 2,5 gramm. Hossza 88,5 mm. A tű gömbjének átmérője 11,7 mm. Az ajándékozó L. E. Sanders, azaz Csenderits úr, aki szegedi születésű, de 1949 óta Ausztráliában él. Fia házassága révén családja kapcsolatba került az O'Sullivan családdal. A tű eredeti tulajdonosa John Lincoln O'Sullivan szenátor, aki New Yorkban élt. A szenátor és Kossuth kapcsola-

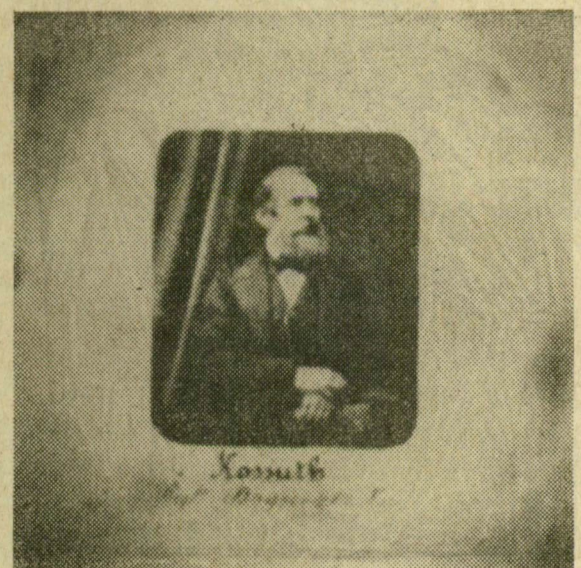
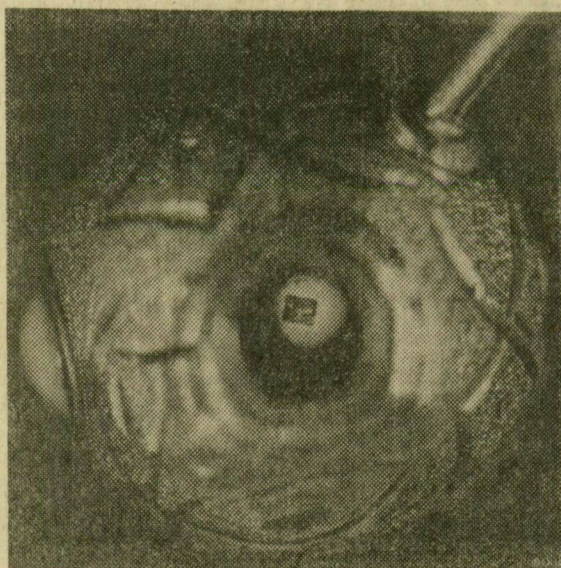
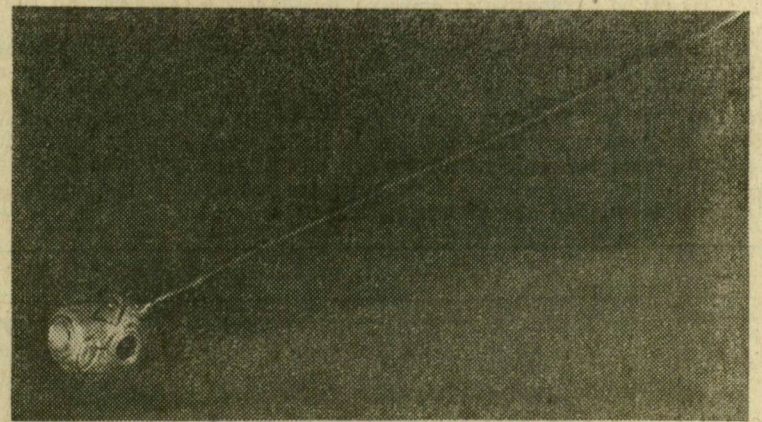
lata bizonyítható, de vitatható az a vélemény, miszerint a nevezett tűt Kossuth ajándékozta volna O'Sullivan szenátornak 1852-ben. Ugyanis a mikroméretű kép Kossuth 1855-ben Londonban készült fényképének üvegre másolt példánya, melyet a beépített nagytón keresztül jól láthatunk. A kép alatt olvasható: „Kossuth — alatta — Rep. Daguer 8 .. Paris”.

Egybehangzó szakvélemények alapján a tű egységes tervezésről tanúskodik. Ez viszont azt bizonyítja, hogy csak a kép elkészítése után, 1855. ill. 1856. évben készült lehetett legkorábban a zafirokkal díszített nyakkendőtű. A városjegy és a monogram (F et F) feloldása nem vitte előbbre a kérdés megoldását. Így teljes bizonyossággal csak az állítható, hogy az ékszer — városjegye alapján — Párizsban készült 1846 után. Sajnos a készítő személyére, ill. cégére csak feltételezéseink vannak. Marc Rosenberg: Der Goldschmeide Merkzeichen IV. kötetében a 6771. sz. alatt 1836 óta Párizsban működő „Fossinet fils %” megnevezésű cégről olvashatunk. Az „F et F %” monogram szinte kínálja magát a cég rövidítésének, de semmi konkrét adatunk nincs arra vonatkozóan, hogy ezt a rövidítést használták volna. A kérdést eldönthetné, ha több részletet tudhatnánk meg az említett ékszerkészítő, udvari szállító cégről, vagy magáról O'Sullivan szenátorról, tevékenységének apróbb részleteiről.

Nem tartjuk kizártnak, hogy az ékszer készítésének helye — azaz Párizs — és Kossuth kapcsolata esetleg jobban megvilágítaná a kérdést. Ezt viszont nehezíti, hogy ez ideig erről az egy ékszerről tudunk, s nem tudjuk, hogy O'Sullivan szenátor és Kossuth később találkoztak-e, esetleg Európában.

A szegedi Kossuth-ereklyék sorát bővítő izléses darabot a látogatók a március 12 óta a Móra Ferenc Múzeum Új szerzemények kiállításán láthatják.

TÓTH ISTVÁN

A Kossuth-arképes arany nyakkendőtű és részletei